د افغانانو اوتاجیکانو ترمنځ پرېکنده خبرې اترې

Author: IWPR

دواړه لوري وايي، کولای شي له جګړې را وروسته د نوو واقعیتونو په رامنځته کولو کې له یو بل سره مرسته وکړي.

د آی ډبلیو پي آر په یو بې ساري اقدام کې افغان او تاجیکي کارپوهانو د یوې مناظرې له لارې په جګړه ځپلو ټولنو کې د ژوند په اړه خپلې تجربې سره شریکې کړې.

افغانستان څه دپاسه دربو لسیزو پرله پسې جګړو له امله رنځ او کړاو ګاللی او اوس له طالبانو سره د سولې په خبرو کې له ننګونو سره مخ دی.

ګاونډي هېواد تاجیکستان پنځه کلنه کورنۍ جګړه زغملې، چې په ۱۹۹۷ کال کې د اسلامي یاغیانو په بې وسلې کولو او د حکومتې څوکیو د وېشلو له لارې د سولې په تامین پای ته ورسېده.

د سکایپ له لارې د اپریل د اوومې نېټې په مناظره کې ګډون کوونکي فعالان، د بشري حقونو کارکوونکي او پوهان لېوال وو چې له جګړې څخه د راوروسته ټولنې په ودانولو کې د یو بل له تجربو څخه زده کړه وکړي.

د تاجیکستان لپاره د آی ډبلیو پي آر مسؤول، عبدالملک قادروف وویل: «تاجیکستان او افغانستان پر ژبې او فرهنګ سربېره ډېر مشابهتونه لري. له دې امله زموږ تر منځ تفاهم ډېر اسان دی.»

«د خبرو لپاره ډېرې موضوعګانې موجودې دي چې دواړو لورو ته ډېر اهمیت لري. لکه، د مدني ټولنې جوړول، د خپلواکو رسنیو پیاوړي کول، د فکر له ازادۍ سره مرسته، راډیکالیزم اود نشه يي توکو د لېږد په وړاندې مبارزه، سوداګري او ډېر نور.»

نوموړې غونډه «افغانې روغه جوړه: د مدني ټولنې د ښکېلتیا له لارې د سولې تامین او د باور رامنځته کول»پروګرام یوه برخه وه، چې د بېلا بېلو پوړکو د استازو د ازادو خبرو اترو او واټن د له منځه وړلو له لارې د سولې د هڅو د ملاتړ لپاره جوړ شوی او په ځوانانو کې د خپل راتلونکي په اړه د تصاحب ژور احساس روزي.له دې نوښت سره د متحده ایالتونو د بهرنیو چارو د وزارت د دموکراسۍ، بشري حقونو او کار ادارې مرسته کړې ده.

د افغانستان لپاره د آی ډبلیو پي آر مسؤول، نور رحمان رحماني وویل: «دغه راز غونډې فعالانو ته د نظر د تبادلې او د هغو موضوعګانو په اړه د یو بل له تجربو څخه د زده کړې زمینه چمتو کوي چې ټولنې اغېزمنوي.»

«دا زموږ افغان ملګرو ته، چې په هېواد کې د سولې د تامین لپاره هلې ځلې کوي، یو ښه فرصت و ترڅو له خپلو تاجیکي ملګرو څخه زده کړې چې په تاجیکستان کې یې د ۱۹۹۰ کلونو کورنۍ جګړې په اوږدو کې له حالاتو سره څنګه مقابله کوله. زموږ ژورنالستانو له خپلو تاجیکي ورونو څخه پوښتنه کوله چې په دغو کلونو کې یې د جګړې په اړه په خوندي او مصؤون ډول څنګه رپوټ چمتو کاوه.»

«سوله یوازې د جګړې د نشتوالي په معنا نه ده، بلکې بشري حقونو، د ښځو حقونو، د بیان ازادۍ او داسې نورو ته درناوی دی. دا ټول له سولې سره تړلي دي چې کېدای شي د دغه راز غونډو له لارې پیاوړتیا ومومي.»

همدا راز د ۲۰۱۳ کال په سپمتبر کې آی ډبلیو پي آر په کابل او فلیپین کې په خپلو دفترونو کې د سکایپ له لارې د افغانستان او فلیپین د فعالانو تر منځ ورته غونډه چمتو کړې وه.

(د لا زیاتو معلوماتو لپاره وګورئ:افغاني او فلیپیني فعالانو ګډ فرصت ترلاسه کړ.)

تاجیکي ویناوالو یادونه وکړه چې له کورنۍ جګړې آن نژدې شل کاله وروسته د هغوی د ژوندانه یو شمېر برخې بشپړې رغاونې ته اړتیا لري.

په بلخ کې د افغانستان د بشري حقونو د خپلواک کمیسیون د سیمه ییز دفتر مشر، قاضي سید محمد سامع له دې خبرې سره یوه خوله و، له هغه وروسته چې فعاله جګړه پای ته ورسیږي، په کاري ټولنو کې پانګه اچونه له ډېر ارزښت څخه برخمنه ده.

نوموړي زیاته کړه: «سوله ییز چاپېریال هغه ځای دی چې خلک کولای شي له فرصتونو، حقونو او ټولنیزې خیر ښیګڼې څخه په برابر ډول ګټه واخلي.»

نورو ویناوالو د جګړو په اړه په خپلو تجربو کې د بنسټیزو توپیرونو یادونه وکړه.

تاجیکي تاریخ پوه، نورعلي دولت وویل: «په تاجیکستان کې جګړه او سوله د افغانستان په وړاندې له امنیتي ګواښونو سره پرتله کېدای نشي.» هغه یادونه وکړه، د تاجیکستان د ۱۹۹۲ – ۱۹۹۷ کلونو په کورنۍ جګړې کې یوازې د ګوتو په شمېر بهرنیو عناصرو ګټې نغښتې وې. خو د افغانستان په جګړه کې په لسګونو نور هېوادونه ښکېل دي.

د تاجیکستان په جمهور رئیس پورې اړوند د ستراتیژیکو مطالعاتو د مرکز مرستیال، سیدخواجه اکبروف له دې سره موافق و چې د افغان جګړې لویه برخه بهرني ځواکونه جوړوي.

هغه وویل، سره له دې افغانانو ته پکار ده چې په هېواد کې د روانې جګړې مسؤولیت پر خپله غاړه واخلي.

د مدنیتونو تر منځ د خبرو اترو د ناحکومتي موسسې رئیس او د ولسمشر پخوانی سلاکار، پروفیسور ابراهیم عثانوف د شوروي اتحاد د اشغال پر مهال د کابل پوهنتون سلاکار و.

هغه وویل، د ګاونډیانو تر منځ سیاسي او اقتصادي همکاري په افغانستان کې له سولې سره مرسته کولای شي، په دې شرط که

لومړی د کابل له خوا د کور دننه بنسټیز ګامونه واخیستل شي.

هغه وویل: «تاجیکستان له افغانستان سره یوازې هغه مهال مرسته کولای شي چې د افغانستان دننه سوله ییز شرایط برابر شي.»

په بلخ کې د خپلواکو رسنیو د ملاتړ د ادارې نی رئیس، نوراقا شریفي د ۱۹۹۰ کلونو جګړې په اړه د رسنیو د پوشش په اړه پوښتنه وکړه.

ازاد خبریال، مردان محمد، چې د کورنۍ جګړې په اوږدو کې یې د بي بي سي له فارسي څانګې سره کار کاوه، د جګړې پر مهال د ریوټ ورکولو د ستونزو یادونه وکړه.

محمد وویل: «د جګړې په اوږدو کې اویا تنه تاجیکي ژورنالستان وژل شوي وو.»

په مزارشریف کې د عبدالقیوم بابک په نامه یوه ژورنالست د افغانستان په شمال کې د امنیت د خرابیدو په اړه وروستیو رپوټونو ته ګوته ونیوه.

دولت وویل، تاجیکي حکومت په حقیقت کې د افغانستان د کندوز ولایت او تاجیکستان تر منځ پوله کې د ناامنۍ له امله اندېښمن دی.

هغه وویل، د تاجیکستان حکومت د نومړو اندېښنو په غبرګون کې سیمې ته اضافي سرتېرې استولي دي.

د آی ډبلیو پي آر مشر، قادروف وویل: «د ډېرې خوښۍ ځای دی چې د آمو سیند په بلې غاړې کې مو له خپلو ملګرو سره د مستقیمو خبرو اترو چانس تر لاسه کړ، که څه هم دا یوازې یو کنفرانس و. البته دا به ډېره ښه خبره وي چې که داسې کنفرانسونه مخامخ او ژر، ژر جوړ شي.»

«داسې برخې شته چې تاجیسکتان پکې ډېر بریالیتوبونه ترلاسه کړي، لکه د ښځو حقونه، زده کړه، روغتیا ځارنه او نور. په دې توګه کولای شو خپل بریالیتوبونه له خپلو افغان ملګرو سره شریک کړو.»

«سره له دې هم داسې څرګندې بېلګې شته چې موږ یې له خپلو افغاني ملګرو څخه زده کولای شو. مذهبي زغم، د بیان ازادي، د شخصي شتمنۍ درناوی او سوداګرۍ داسې ځینې برخې دي چې په تاجیکستان کې ډېر کار ته اړتیا لري. آی ډبلیو پي آر دا وړتیا لري چې دا بهیر رهنمایي کړي او د دوو ګاونډیو ولسونو تر منځ پل شي، ترڅو دواړه په ګډه د پرمختګ او سوکالۍ لورې ته پر مخ لاړ شي.

Location: [Tajikistan]
[افغانستان]
Topic: [Civil society]
Focus: [Project Highlight]

Source URL: https://iwpr.net/ps/global-voices/%D8%AF-%D8%A7%D9%81%D8%BA%D8%A7%D9%86%D8%A7%D9%86%D9%88-%D8%A7%D9%88%D8%AA%D8%A7%D8%AC%D9%8A%DA%A9%D8%A7%D9%86%D9%88-%D8%AA%D8%B1%D9%85%D9%86%DA%81-%D9%BE%D8%B1%DB%90%DA%A9%D9%86%D8%AF%D9%87-%D8%AE%D8%A8%D8%B1%DB%90-%D8%A7%D8%AA%D8%B1%DB%90